

LENINA KAROGS

Izrak kopš 1950. gada
29. marta
Maksa 3 kap.

LATVIJAS KOMUNISTISKĀS PARTIJAS PREIĻU RAJONA KOMITEJAS
UN PREIĻU RAJONA TAUTAS DEPUTĀTU PADOMES LAIKRAKSTS

Nr. 99 (5048)
SESTDIEN,
1989. gada 19. augustā

Partijas nacionālā politika

● Saskaņā ar PSKP CK Politbiroja lēmumu presē tiek publicēts PSKP platformas projekts «Partijas nacionālā politika mūsdienos apstākļos», ko paredzēts apspriest gaidāmajā CK Plēnumā par starpnacionālajām attiecībām.

Pēdējā laikā nacionālais jautājums Padomju Savienībā kļuvis sevišķi akūts, atzīmē šī dokumenta preambula.

Partija apzinās, ka šajā sakarā radušos problēmu atrisināšana ir ārkārtīgi svarīga pārbūves liktenim un mūsu zemes nākotnei. Šāds atrisinājums var tikt atrasts un jāatrod tikai padomju sabiedrības revolucionārās atjaunotnes gultnē. Šajā ziņā galvenā nozīmē būs pārkārtojumiem, kas tiks veikti Padomju Savienībā izvērstās sociālisma ekonomiskās un politiskās sistēmas reformas pašreizējā posmā. Principiālās pieejas šī uzdevuma atrisināšanai ietvertas PSKP XIX Vissavienības konferences rezolūcijā «Par starpnacionālajām attiecībām».

Līdz ar I PSRS Tautas deputātu kongresa sarīkošanu un vēlāko jaunu savienības, republiku un vietējo varas orgānu izveidošanu tiek radīts politiskais mehānisms, kura ietvaros var tikt risināti nobriedušie padomju nāciju attīstības un starpnacionālo attiecību jautājumi. Ar šiem jautājumiem speciāli jānodarbojas PSRS Augstākās Padomes Tautību Padomei un tās komisijām.

PSKP CK uzskata par nepieciešamu kā vienu no svarīgākajām pārbūves vispārīgās koncepcijas sastāvdaļām noteikt partijas pašreizējo politiku nacionālajā jautājumā, kura, ievērojot mūsu zemes un pasaules pieredzi, radītu apstākļus brīvai visu mūsu zemes tautu attīstībai, to draudzības un sadarbības nostiprināšanai, balstoties uz tādiem principiem, kas organiski savienotu tautu vienli-

dzību un cilvēku vienlīdzību neatkarīgi no viņu tautības.

Šī platforma ir partijas komiteju, padomju orgānu, zinātnes iestāžu, plašu sabiedrības aprindu, dažādu sabiedrisko kustību un zinātnieku uzskatu, kā arī preses materiālu analīzes un salīdzināšanas rezultāts. Tajā ievērotas jaunās idejas, kas tika izvirzītas PSRS Tautas deputātu kongresā. Tajā atspoguļoti arī dažādu tautību padomju cilvēku uzskati, kas izteikti PSKP Centrālajai Komitejai piesūtītajās vēstulēs.

Dokuments satur PSKP priekšlikumus jautājumos, kas saistīti ar starpnacionālo attiecību pilnveidošanu Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā un nacionālās politikas atjaunināšanu.

Tajā ir sešas sadaļas: «Kādu mantojumu mēs saņemām», «Kā pārkārtot un padarīt pilnskanīgu Padomju federāciju», «Palielināt nacionālās autonomijas lomu un paaugstināt tās tiesisko statusu», «Par nacionālajām kultūrām un valodām», «Nacionālais jautājums un pilsoņu tiesības», «Par nacionālā jautājuma idejiski teorētisko aspektu».

PSKP priekšlikumu izskatīšana PSRS Tautas deputātu kongresā un Augstākajā Padomē un nepieciešamo likumdošanas aktu pieņemšana uz šī politiskā pamata, uzsvērts dokumentā, piešķirs padomju federatīvajai valstij jaunu kvalitāti un nodrošinās apstākļus visu PSRS tautu brīvai attīstībai, to draudzības un sadarbības nostiprināšanai.

TASS

Strēlnieku apvienība

5. augustā, kā jau rajona laikraksts ziņoja, Līvānos tika nodibināta Latviešu strēlnieku apvienības (LSA) Līvānu nodaļa. Kā radās doma d'bināt šādu nodalu? Vismirs uz nopietnām pārdomām vedināja dažu rajona darba un kara veterānu demagoģiskie raksti rajona avīzē, stalinisma garā nacerētas rezolūcijas. Radās jautājums: vai rajona kara un darba veterānu padome tiesīga runāt un rakstīt visā rajona veterānu vārdā? Tautas fronte ir tautas kustība. Strēlnieku apvienība tajā neieklaujas. Tā ir «biedriski politiska organizācija, kura kārdināti nepadās pārbūves procesā. Apvienībai ir savs programma un statūti. Tā ir iuridiska organizācija ar savu zīmogu un kontu, bankā. LSA darbība veicama un valde. Un pie katras apvienības nodaļas ir sešas sekcijas: Kara problēmu, propagandas, labdarības, vēstures izpētes, Sieviešu

līgas un sociālā taisnīguma. Pasaulē nav tautas, kura būtu pārāka par citām. Katrai tautai ir sava vēsture, kultūra, valoda. Tādēļ šodien mūsu pienākums ir saglabāt senieni apdzīvotajā Latvijā dvēseliskumu, ģimenes saēku, latviešu tikumus. Nepieciešama dažādu paaudžu strēlnieku apvienošana, jo tieši uz viņiem balstās pienākums iesaistīt jaunatni vēsturiskās, kultūras, ekonomiskās un politiskās pārdomās. (Tādēļ arī radies nosaukums — apvienība.) Apvienībā var iestāties ikviens pirmā un otrā pasaules kara dalībnieks. Vsi, kas dienējuši armijā, karņiņš Afganistānā. Statūtos paredzēti arī atbalstītāji. Uzņem gan latviešus, gan citu tautību veterānus. Līvānu nodalu vadīs valde 11 cilvēku sastāvā. Dibināšanas konferencē par priekšsēdētāju tika ievēlēts Kārlis Kalniņš. L. VIKSNA (Līvānos)

● Rīgas celtnieku aicinājums republikas iedzīvotājiem

Jūs gaida būvlaukumos!

Mēs ejam pretim republikas politiskajai un ekonomiskajai suverenitātei, mēs radikāli pārkārtojam tautas saimniecību, cenšoties labāk apmierināt savu pilsoņu intereses. Sajos jaunajos apstākļos īpaši pieaug celtniecības kompleksa loma — ir jāpārvar gadu desmitu atpalicība sociālās infrastruktūras attīstībā gan pilsētās, gan laukos. Straujāk jābūvē dzīvokļi, skolas un bērnudārzi, slimnīcas un poliklīnikas un iedzīvotāju apkalpošanas objekti. Beidzot ir jāsakopj mūsu kopīgās mājas, jāklūst saimniekiem savā zemē.

Celtnieku rīcībā esoša tehnika nodrošina veiksmīgu darbu. Mūsu darba kolektīvos strādā tūkstošiem brīnišķīgu cilvēku, kas visu savu mūžu, spēkus un enerģiju ir ziedojuši šai tautas saimniecības nozarei. Un tomēr — mēs aizvien asāk izjūtam tieši kvalificētu kadru deficītu.

Īpaši sarežģīta situācija veidojas pašlaik. Kopš gada sākuma Latvijas PSR Valsts celtniecības komitejas sistēmā vien esam zaudējuši vairāk nekā pusotra tūkstoša augsti kvalificētu strādnieku un speciālistu. Veterāni aiziet pensijā, vīri spēka gados pievēršas kooperatīviem, daudzi atgriežas

savās dzimtajās vietās ārpus republikas, jo mūsu amats visur ir nepieciešams. Šie robi ir jāaizpilda, jo runa ir ne tikai par mūsu plānu izpildi, bet arī par visas republikas interesēm. Mēs, republikas celtnieki, strādnieki un vadītāji, vērsamies pie jums, Latvijas iedzīvotāji, un aicinām atbalstīt mūsu nozari šajā tik sarežģītajā brīdī un papildināt mūsu rindas gan būvindustrijas uzņēmumos, gan būvlaukumos.

Jā, mēs strādājam samērā smagos apstākļos. Bet mēs arī gādājam par saviem laudim, sākot ar pilnvērtīgas atpūtas iespējām un beidzot ar normāliem dzīvokļa apstākļiem tiem, kas mūsu nozarē atnāk uz palikšanu. Ar īpašu republikas valdības lēmumu mūsu

sistēmā tagad tiek uzņemti uzskaitē pilsoņi arī tajos gadījumos, ja katram ģimenes loceklim ir mazāk nekā 7 kvadrātmetri — dzīvojamās platības saņemšanai valsts fonda mājās — un mazāk nekā 10 kvadrātmetri — kooperatīvajos dzīvokļos. Uzskaitē tiek uzņemti arī visi tie, kas mīt komunālajos dzīvokļos, neatkarīgi no esošās dzīvojamās platības.

Būvlaukumos gaida jūsu darba rokas. Mūsu sistēmā ir iespējams gan apgūt celtnieka profesiju, gan paaugstināt kvalifikāciju. Tiem, kas atsauksies uz šo aicinājumu, mēs nesolām vieglas dienas, toties garantējam daudz ko, pirmām kārtām — patiesu gandarījumu par uzceltajiem objektiem, kas kalpos mūsu tautai un valstij.

PSRS tautas deputāts, Latvijas PSR Augstākās Padomes deputāts, Latvijas PSR Valsts celtniecības komitejas priekšsēdētājs

A. DAMBIS
V. JEROHINS
J. LANCERS
Z. MEZULIS
B. ANDREJEVS
E. RAUBISKO
Specializētā inženierceltniecības un mehanizēto darbu tresta pārvaldnieks R. OLENGOVICS
Rīgas 1. māju būves kombināta direktors R. GINTERS
Rīgas 2. māju būves kombināta direktors I. KRIGENS
Rīgas celtniecības tresta pārvaldnieks (LATINFORM)
Specializētā inženierceltniecības un mehanizēto darbu tresta pārvaldnieks R. OLENGOVICS
Rīgas 58. celtniecības pārvaldes priekšnieks R. GINTERS
Autoceltni un torņa celtni pārvaldes priekšnieks I. KRIGENS (LATINFORM)

● Ražas novākšanas dienas pulka darba ne tikai kombainieriem un graudu vedējiem, bet arī tiem cilvēkiem, kuri strādā kaltēs un gādā par labības žāvēšanu un tīrīšanu.

Kolhoza «Zelta vārpa» Jaunmūizas kaltē izveidotas trīs brigādes. Divas maīņas gatavo sēklas graudus, viena — realizēšanai paredzētos. Darbs kaltes viriem sokas.

● ATTELĀ: kaltes meistars Imants Vucens (centrā) ar saviem palīgiem Pjotru Puriškeviču (pa kreisi) un Elmāru Gargurnu. J. SILICKA foto

Vēl desmit saimniecības

Kopš pavasara nav bijis lādas rajona Tautas deputātu padomes izpildkomitejas sēdes, kurā neizskatītu pilsoņu iesniegumus par zemes piešķiršanu individuālajā lietošanā. Pēdējā sēdē apmierinātas desmit prasības.

Visvairāk zemnieku saimniecību ir Rušonā, tagad tām klāt nākušas vēl četras. Individuāli saimniekot izlēmis Staņislavs Sudņņiks. Viņš pieprasījis 20 hektārus zemes. Alberta Rubana saimniecība būs 25 hektāru platībā. Jānis Neicgalis saimniekos 12 hektāros.

J. AIZKALNS

Zemes aršana ziemājiem

Sogad sparīgāk nekā citkārt rit zemes aršana ziemājiem. Daļa rajona saimniecību (starp tām — Dzeržinska kolhozs, «Rožupe», «Jersika», Kirova kolhozs) drīz šo darbu beigs. Visvairāk zemes — 900 hektāri — aparts kolhoza «Rožupe», 425 hektāri zemes apvērsti Kirova kolhozā (tas ir 121 procenti, salīdzinot ar plānoto), 299 hektāri aparti «Jersikā» un 190 hektāri — Dzeržinska kolhozā.

Bet dažas saimniecības ar zemes aršanu nesteidzas. Piemēram, «Vanagi» apvēršuši tikai 23 procentus no ziemājiem paredzētajiem

tūrumiem. Vai šāda vilcināšanās attaisnosies? Samērā lēni darbi rit «Ezerciēmā», kur apvērsti tikai 42 procenti platību, «Vārkavā» — 37 procenti, «Rušonā» — 51 procenti, «Siļukalnā» — 52 procenti. Nesteidzas arī kolhoza «Zelta vārpa» un dažās citās rajona saimniecībās. Vai tad mūsu saimniecību vadītāji un agronomi nezina, ka šādi tempi var iekavēt ziemāju sēju?

Kopumā rajonā līdz aizvakardienai bija apvērsti 65 procenti plānoto platību.

A. VELDRE

Pārskats

par ražas novākšanu rajona saimniecībās līdz šī gada 18. augustam (pēc rajona agrorūpnieciskās apvienības «Preiļi» dispečerdienesta ziņām)

Saimniecība	Novākts graudu (t)	Novākts (%)	Tekstils graudu (cent/ha)	Novākts (%)
«Sark. Oktobris»	93	42,2	61	
«Galēni»	92	30,4	73	
Kirova	91	26,3	92	
Dzeržinska	90	28,3	74	
«Dzintars»	90	23,4	30	
Rudzātu p. s.	86	23,0	*	
«Sark. ausma»	85	36,0	*	
«Rožupe»	85	27,0	50	
«Zelta vārpa»	81	26,5	*	
«Vārkava»	79	28,0	27	
Leņina	76	28,1	*	
Raina	74	24,4	61	
Suvorova	72	22,5	34	
«Nākotne»	70	28,0	26	
«Jersika»	69	32,4	*	
Rušonas p. s.	68	19,2	*	
«Siļukalns»	65	27,3	44	
Aglonas p. s.	62	19,2	*	
K. Marksa	59	27,2	50	
«Dubna»	54	24,2	71	
«Vanagi»	51	14,6	—	
«Ezerciems»	49	20,0	26	
RAJONĀ	76	27,4	51	

* — līnūs neaudzē

RĪGAS laikraksts 1940. gada 17. jūnijā publicēts oficiāls TASS'a ziņojums par padomju — latviešu un padomju — igauņu attiecībām. Tā būtībā ir nota, pagēris ultimāts Latvijas valdībai, kurā cita starpā sacīts:

«Uz padomju valdības rīcībā esošā fakti materiāla un arī uz domu izmaiņas pamata, kas pēdējā laikā notika Maskavā starp PSRS Tautas Komisāru Padomes priekšsēdētāju Molotovu un Lietuvas ministru prezidentu Merki, padomju valdība uzskata par konstatētu, ka Latvijas valdība ne tikai nav likvidējusi vēl pirms padomju — latviešu savstarpējās palīdzības pakta noslēgšanas radīto militārsavienību ar Igauniju, kas vērsta pret PSRS, bet arī to paplašinājusi, pievelkot šai savienībā Lietuvu, un cenšas tajā ievilkt arī Somiju. (...) Padomju valdība uzskata pret PSRS vērstās militārsavienības pastāvēšanu starp Latviju, Igauniju un Lietuvu ne tikai par nepieļaujamu un neciešamu, bet arī par dziļi bīstamu un draudošu PSRS robežu drošībai.

(...) PSRS valdība uzskata par pilnīgi nepieciešamu un neatliekamu sekojošu:

1) nekavējoties sastādīt Latvijā tādu valdību, kas būtu spējīga un gatava nodrošināt padomju — latviešu savstarpējās palīdzības pakta godīgu ieviešanu dzīvē;

2) bez kavēšanās nodrošināt padomju karaspēka daļu brīvu ielaišanu Latvijas teritorijā, lai tās novietotu Latvijas svarīgākajos centros tādā skaitā, kas būtu pietiekams, lai nodrošinātu PSRS un Latvijas savstarpējās palīdzības pakta realizēšanu iespēju un novērstu varbūtējos provokatoriskos aktus pret padomju garnizonu Latvijā.

Padomju valdība uzskata šo prasību izpildīšanu par to elementāro noteikumu, bez kura nav iespējams panākt padomju — latviešu savstarpējās palīdzības pakta godīgu un lojālu izpildīšanu.»

Tas ir viens no liekulīgākajiem, varējiskākajiem dokumentiem suverēnu valstu attiecībās un starptautiski diplomātiskajā praksē vispār.

Pirmkārt, pazemojoši īss laika sprdis tika dots Latvijas valdībai šīs notas apspriešanai un atbildes sagatavošanai. Paspārliecinotā un agresīvā tonī sastādītais dokuments tika saņemts svētdien, 16. jūnijā plkst. 13.00 pēc vietējā laika, bet atbilde (piekrišana) bija jādod līdz tās pašas dienas plkst. 20.00.

Otrkārt, starp Latviju un Igauniju pastāvēja militāra savienība kopš 1923. gada un no 1934. gada starp visām trim Baltijas valstīm — Ziemeļos noslēgta politiska kulturala savienība. Abas vienošanās bija starptautiski atklāti atzītas: Lietuva Latvijas un Igaunijas militārsavienībā nebija iesaistīta, un Padomju Savienība par Baltijas valstu attiecībām un līgumiem līdz pat šīs notas iesniegšanai nekādā nekādā pretenzijā nebija izteikusi. Līdz šim neviens nekādos arhīvos nav atradis kādus konkrētus faktus par to, ka pēc Latvijas un Igaunijas līguma noslēgšanas būtu plānotas vai īstenotas kādas naidīgas akcijas pret Padomju Savienību.

Treškārt, notā izteiktais pārmetums, ka žurnāls «Revue Baltique», ko izdod Tallinā angļu, franču un vācu valodās, ir «Baltijas antantes» preses orgāns, ir nepamatots. Divos numuros, kas paspēja iznākt līdz Baltijas valstu okupācijai, nav neviena militāra rakstura materiāla, bet tikai raksti par sabiedriski politisko, diplomātisko un kultūras sakaru stiprināšanu, kam būtībā arī kalpoja šis izdevums.

Ceturtkārt, no starptautisko tiesību viedokļa bezceremoniāla un brutāla bija prasība nomainīt suverēnas valsts valdību.

Piektkārt, kā iegansts jaunu karaspēka kontingentu ieviešanai Latvijā tiek uzdots iedomāts, nepamatoti, apriori pieņemts lēmums — novērst «varbūtējus provokatoriskus aktus pret padomju garnizonu Latvijā». Arī šajā ziņā līdz šim nav atrasti kādi pierādījumi par jau iepriekš radīto padomju bāzu karaspēka potenciālajiem apdraudējumiem.

Jājautā — kas ko īstenībā apdraudēja? Latvijas armijas skaitliskos sastāvu 1940. gadā veidoja ap 20 tūkstošu vīru. E. Andersona grāmata «Latvijas vēsture 1920.—1940. II» («Daugava», 1984) var izlasīt: «Pēc britu militāro novērotāju ziņām, padomju bruņoto

spēku vadība Latvijā ieludināja ap 200 000 vīru, 1 000 tanku, 500 lidmašīnu. Pēc vācu izlūkdienesta ziņām, Latvijā izvietota 6 kājnieku divīzijas, 4 tanku brigādes un 400 kara lidmašīnu. (...) Visi šie skaitļi ir pretrunīgi, bet jāievēro tas, ka padomju karaspēku pagaidām nekur nenovietoja pastāvīgi, bet pārvietoja no vienas vietas uz otru». (445. — 446. lpp.).

Saprotams, ka visi augšminētās notas «argumenti» bija baltiem diegiem šūti. Vienkārši bija pienācis laiks īstenot Ribentropa — Molotova līgumu ar visiem tā slepenajiem punktiem par iespaida sfēru sadali, par Baltijas valstu aneksiju, to iekļaušanu Padomju Savienības sastāvā. Kā rādīja visi toreizējie un tālākie nolikumi, šī nota bija tikai formāla uvertūra tālākajai spēka

ebreju tautības iedzīvotāji. Kāda sieviete, mezdama uz tanka pusi ziedus, saukusi «Naši priēji», ziedi nokrituši tanka priekšā un ar smagajām kāpurķēdēm sašķaidīti...

Kas attiecas uz manu tēvu, tad viņam — pirmā pasaules kara invalīdam, drīz pēc padomju varas pasludināšanas tika atņemta, anulēta pensija 54 latu apjomā, ko viņš saņēma visā Latvijas Republikas laikā, bet 1941. gada pavasarī pašā sējas laikā ar zirgu un pajūgu aizsūtīja klaušās būvēt kara aerodromu pie Daugavpils, kur viņš nostrādāja līdz pašam kara sākumam...

Kā vēlāk uzzināju, tajā 17. jūnijā īpaši jūsmīgs tankos un bruņotransportieros sēdošo Sarkanās Armijas karavīru sveicējs bija viens no Daugavpils ebrejiem — pagrīd-

siski un politiski pretlikumīgu un anulejamu, galvenais nopelns bus tagadējam PSRS tautas deputātam Mavrikam Vulfsonam, viņa meklējumiem un atradumiem VFR.

Bet atkal 1940. gads. 18. jūnija avīzes publicēts paziņojums par Ulmaņa valdības atkāpšanos un viņa palikšanu Valsts prezidenta postenī. «Es palikšu savā vietā, jūs paliekat savējās». Jautājums par bruņotu pretestību augstākajos ešelonos pat netiek apspriests. Ieburkums Somijā 1939. gada novembrī, latviešu robežsargu postena Masļenkos nodēdināšana, Latvijas pilsoņu nogalināšana un aizvešana uz PSRS 15. jūnijā liecināja, ka tiks lietotas nežēlīga spēka metodes, kas var kļūt liktenīgas latviešu tautai. Ja PSRS notā izvirzītie noteikumi netiktu pie-

na rezultātā nozīmēja valsts apvērsumu.»

Minētās valdības marionetisko statusu raksturo ne tikai tās sastādīšanas veids, bet arī tas, cik lielā mērā A. Kirhenšteina sākotnējie paziņojumi, šīs valdības deklarācijas, atsevišķu tās locekļu publikācijas presē, atšķiras no tālākās politiskās un saimnieciskās prakses. Drīz vien katram, pat valstiskās lielās maz kompetentam cilvēkam, kļuva skaidrs, ka notikumus un norises noteica un virzīja nevis Rīga, bet Maskava. Nebūt nav mazsvarīgi, kāda bija to Maskavas emisāru, kas ieradās suverēnajās Baltijas valstīs formēt jaunas valdības un iedibināt stalinisko sociālismu, morālpolitiskā būtība.

Visiem plaši pazīstamā revolucionāra un leniniskā valsts darbinieka, Staļina 1937. gadā Oprešētā Vladimira Antonova—Ovsejenko dēls Antons Antonovs—Ovsejenko rakstā «Josifa Staļina teātris» (Avots, 1989, 6) uzsver, ka, uzšācis sacensību ar visiem vēsturē zināmajiem tirāniem, savas valdīšanas otrajā gadu desmitā Staļins savā tirānismā pārspēja viņus visus, un pēc tam gan vairs nebija neviena, ar ko viņu salīdzināt. To tieši sekmēja A. Višinskis kā PSRS ģenerālprokurors un stalinisko «tiesību» teorētiķis. Ar viņa tiešu līdzdalību no tiesību zinātnes un teorijas un prakses tika izmesti tādi jēdzieni kā «personības brīvība», «pilsoņa tiesības», «cilvēka gods un cieņas aizsardzība», tiesības apstrīdēt administrācijas rīcību utt. 1936., 1937., 1938. gada tiesas prāvās pret izcilajiem bolševikiem — leniniešiem A. Višinskis uzstājās kā valsts apsūdzētājs, īstenojot Staļina izvirzīto uzdevumu — visiem spēkiem padarīt likumīgu izrēķināšanu ar «vadoņiem» nevēlamiem vai vienkārši aizdomās turētiem cilvēkiem. Izpildot šos uzdevumus, Višinskis atteicās no jebkādas likumības, morāles, elementāra cilvēciskuma normām. «Atzīšanās» procesos tika panākta ar mežonīgām spīdzināšanas un pazemošanas metodēm. A. Antonovs—Ovsejenko: «Kad apsūdzētos atveda pirmoreiz uz Oktobra zāli, viņi atvairīja visus absurdos apvainojumus un atteicās no liecībām, ko bija izspieduši štata kaulu laužēji iepriekšējā izmeklēšanā. Zāle bija pilna, uz skatuves — valsts amatpersonas, ložā — preses pārstāvji, kinoaparāti filmē.

...Tas bija mēģinājums.

Apsūdzētos aizveda uz atkārtotu apstrādāšanu. Bet viņi, izgājuši pagrīdes cīņu pret carismu, parādīja pārcilvēcisku stikstumu. Bojā eja nolēmte nezināja, ka šādu izrāžu mēģinājumu būtu tik, cik vajadzīgs. Istā izrādē notiks pēc četriem ģenerālmēģinājumiem, kad visus izdosies salauzt. Kaut kas tāds nav atrodams pat ar velnišķīgiem izdomājumiem bagātās viduslaiku inkvizīcijas kontā.

Un tam, kas jautā: «Kāpēc viņi atzinās?», vajag zināt arī par šīm fiktīvajām izrādēm.

Bet Višinskis ar buldoga iecirtību pilnīgi nevainīgus cilvēkus piespīz atzīties fantastiskos nodarījumos, sākot no genska nogalināšanas mēģinājuma, sakariem ar fašismu, beidzot ar lopu saindēšanu ar Sibīrijas mēri un sagrautu stiklu iejaukšanu sviestā.»

Un pār izcīlu, dziļi intelligentu cilvēku galvām nograndā cinisku, neizmeklētu vārdu un repliku būrums: «neliešu banda», «lupitāji, diversanti, spiegi, slepkavas», «es pieprasu, lai šos trakos sunus nošauj visus līdz pēdējam!» utt. To teica cilvēks, kas labi zināja, ka šie cilvēki — pilnīgi nevainīgi, zināja, ar kādiem līdzekļiem panākt atzīšanās. Tuhačevskim, mūsu Eidemanim pirms tiesas procesa ļāva vienu dienu atpūties no rafinētajām spīdzināšanām, tad īpaši speciālisti viņus apstrādāja, nopūderēja, lai noslētu mocīšanas pēdas un nostādītu aci pret aci ar Višinski, lai «atzītos» briesmīgos noziegumos.

Uz Latviju te iedibināt «sociālo taisnīgumu» šis cilvēks atbrauca pēc tam, kad Padomju Krievijā bija represēti ap 75 tūkstoši latviešu, viņa vadībā genocīdiski iznīcināta visa daudzskaitlīgā latviešu intelligēnce, sagrauta labi izveidotā kultūras sistēma.

(Turpinājums sekos.)

PĒTERIS ZEILE, filozofijas zinātņu doktors

Kā tās lietas tika darītas

● Asociatīvas pārdomas, 1940. gada jūnija — augusta presi lasot.

politikai, kuras īstenojums atsevišķos etapos bija, kā mēdz sacīt, tikai «tehniskas» jautājums». Ceļā uz to Staļina morālei par šķērslī nebija ne 1920. gada miera līgums ar Latviju, ne vairākas starptautiski apliecinātās saistības nelietot spēku un respektēt citu valstu integritāti (1928. gada Parīzes līgums, 1929. gada Litvinova parakstītais protokols, 1939. gada 5. oktobra līgums par savstarpējo palīdzību.)

No jauna vecajos laikrakstu komplektos lasot 16. jūnija notu, nevarēju neatcerēties dažus personīgos iespaidus. Tolaik man bija divpadsmit gadi. Kopā ar māti 15. jūnijā vilcienā aizbraucu uz Daugavpili, kur slimnicā atradās tēvs, kas bija jāapmeklē, un jāpiedalās Latvijas Dziesmu svētkos. Tēvs atveselojās un cerēja pēc dažām dienām tikt mājās. No slimnīcas devāmies uz baznīcu, kur svinīgajā dievkalpojumā vajadzēja piedalīties Valsts Prezidentam Kārlim Ulmanim un vairākiem valdības locekļiem. Taču pie baznīcas satiktie paziņas vēstīja, ka Ulmanis gan devies uz Daugavpili, bet ticis līdz Aizkrauklei vai Lielvārdei un atgriezies atpakaļ. Baznīcā bija un no tās izgāja sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, ministra biedrs baznīckungs J. Čamanis, pārējos neatceros.

Dziesmu svētku atklāšanā pēc himnas «Dievs, svētī Latviju!» (dirigēja T. Reiters) pa radio atskanēja Prezidenta vārds:

«Latgales laukos līni jau pogulo,

Latgales ezeri mūžību spogulo...

Starptautisko notikumu straumes, kas pēdējā laikā pārspējis visu, prasa manu klātbūtni Rīgā.»

Pēc tam sāka runāt par lielo austrumu kaimiņu, Runas sākumu citēju pēc atmiņas, tā man iespaidusies prātā uz visu mūžu. Runu visi klausījās kājās stāvoši. Mums blakām bija jauns inteliģents pāris, Vīrietis sacīja: «Krievu karaspēks jau Lietuvā. Nu būs ziepes...» Arī šie vārdi kā ar cirvi iecirsti palikuši atmiņā.

Dziesmu svētki skaidrajā Stropu mežā zem zilajām rietošās saules debesīm bija pirmie lielie svētki manā dzīvē. Ar savu bērnu prātu vairāk intuitīvi izjutu, ka pāri dziesmu lieliskajam skanējumam gūlās kāds neredzams stindzinošs lietuvēns, kas vēl nevienu tieši neznāudza, bet neatvairāmi tuvojās.

Otrreiz šajā pašā vietā Latgales dziesmu svētkos biju 1958. gada vasarā, kad modās cerības uz Latgales atmodu. Taču arī šiem svētkiem tuvojās tas pats lietuvēns, tiesa, nedaudz izmainītā veidolā. Iai pēc 1959. gada jūlija bēdīgi slavenā plēnema uz ilgiem laikiem nazudinātu Latgales cerības uz līdzīgiem svētkiem un kultūras atmodu vispār.

Taču atgriezīsimies 1940. gadā. Otrdien, 18. jūnijā no Daugavpils atgriezās tēvs. Viņš stāstīja par padomju tankiem pilsētas ielās un par to, ka tos ar interesi un labvēlību sagaidījuši daudzi daugavpilieši, sevišķi vietējie krievu un

niekiem Faivišs Fridmans, kas drīz vien kļuva par vienu no tiem simts Saeimas deputātiem, ko ievēlēja 1940. gada 14. un 15. jūlijā. 1940.—1941. gadā strādāja Daugavpili partijas aparātā. Pēc kara gados kopā ar sievu uzrakstīja grāmatu par Latgales revolucionāro jaunatni. Ilgus gadus viņš strādāja Mākslas akadēmijā par sabiedrisko zinātņu kabineta vadītāju, piedalījās partijas organizācijas darbā, daudz palīdzēja jaunajiem biroja sekretāriem, kuru vidū kādu laiku biju arī es. Taču bijušā pagrīdnieka Faiviša Fridmana dzīve izveidojās visai īpatnēja. Strādādams mūsu partijas Centrālkomitejā, viņš kopā ar Augustu Vosu, būdams komandējums lauku rajonā, viesnīcā ilgi strīdējies ar nākamo pirmo sekretāru, izsakot savu principiālo neapmierinātību par nacionālo politiku republikā, imigrantu pastiprināto infiltrāciju, minoritāšu kultūras vajadzību ignorēšanu un citiem jautājumiem. Tas nepalika bez sekām. F. Fridmans tika piešķaitīts «nacionālistiem», atbrīvots no darba Centrālkomitejā. Kad iesniedza dokumentus, lai ārzemēs apciemotu sievas radus, viņam tika izteikts partijas rājiens, bet kad dēls ar ģimeni emigrēja uz ASV, viņu ierosināja izslēgt no partijas, tikai sūdzība Maskavā apturēja šo patvaļu. F. Fridmans pirms pāris gadiem mira kā vispusīgi reabilitēts, taču līdz pat pēdējam laikam viņam līdzī gāja «neuzticamā» ēna. Ne velti vīrs, kura uzskatiem toreiz rajona centra viesnīcā bija uzdrošinājies nepieņemt un tos aktīvi noraidīt, kādā sanāksmē Faivišam Fridmanam (jā, arī Kārlim Ozoliņam, Vilim Krūmiņam un citiem) līdzīgos nosauca par «podpolņaja šval».

Sī atkāpe no 1940. gada preses un tālākām fragmentārajām atmiņām man likās būtiska. F. Fridmana piemērs nav nejauss, tas raksturo kādu tipisku līniju gan mūsu Latvijas, gan tās Kompartijas vēsturē. Kā zināms, 1939. gadā latviešu — LKP biedru — skaits bija mazāks par 20% un arī 1940. gada pirmajā pusē nepārsniedza 30%. Acīmredzot latviešu nospiedošais vairums uzskatīja, ka neatkarīga valsts ir nācīnija augstākā vērtība. Mazskaitlīgās Latvijas Kompartijas lielāko daļu veidoja krievu un ebreju tautības cilvēki, acīmredzot, cerdami, ka gāzot Ulmani un nodibinot sociālismu, tiks iedibināts īsts sociālais taisnīgums un bīušo minoritāšu pārstāvji — pagrīdes aktivisti veidos vadošās virsotnes. Taču staliniskais kazarmu sociālisms, nelieās partijas birokrātiskās grupas uzturēšana, voluntārās gribas, prettātiskās politikas uzspiešana namatnācīnai un vairāku minoritāšu vajadzību ignorēšana, nevarēja neizsaukt protestējoši opozicionāru atlieksmi ne tikai podzākākos un drosmīgākākos latviešu komunistos, bet arī ebrejos, nolos un pat daļā krievu. So evolūciju no saimsmas un cerībām uz vilšanās pārtušanu es labi redzēju ne tikai Faivišā Fridmanī, bet arī man pazīstamāko Herbertā Dudinā, Mavrikā Vulfsonā, Pēterī Krūmiņovā un vairākos citos. Un ja Ribentropa—Molotova pakts tiks atzīts par tie-

MANTOJUMS

„Dryva“ par mūsu novadu

1908. gada 15. maijā iznāca avīzes «Dryva» pirmais numurs. Tās redaktors Kazimīrs Skrinda sekojoši pamatoja laikraksta nosaukuma izvēli: jo «zemīkam dryva vysmeiloks vords. Dryvas kad tryukst — jys bēdeigs, kad jam ir augleiga dryva — jys kungs».

Drukāts vārds apstaigāja Latgales sētas un sauca Latgales latviešus uz tautas apziņas atmodināšanu, uz gaismu un izglītību; sniedza lasītājiem ziņas par notikumiem dzimtenē un pasaulē un derīgus padomus visās dzīves jomās — modināja latgalešos interesi par laikrakstu.

Jaunās avīzes izdošanas un vadīšanas darbs K. Skrindam kļuva par mūža darbu, kuram viņš ziedoja visas savas spējas un zināšanas, atstādams ienesīgāko un mierīgāko garīdznieka vietu un nododamies tikai avīzes izdošanai, ap kuru viņš ar savu prasmi un taktu apvienoja visus latgalešu nacionālās atmodas darbiniekus.

«Dryva» iznāca nepārtraukti desmit gadus, un tās redakcija līdz 1917. gadam atradās Pēterpilī. «Dryva» bija tautiski nacionāls laikraksts, kurš savas domas puda mēreni klerikālā garā. Šāds laikraksta virziens apvienoja ap sevi visu latviešu garīdzniecību, kā arī lielāko daļu laicīgās inteligences. Šādu viengabalainu spēku sadarbību veicināja arī redaktora personība.

Ielūkosimies dažās ziņās, kuras par mūsu novadu sniedza «Dryva» (saglabāta tā laika ortogrāfija un sintakse).

15 nowembra 1908

Nu Preilim. 27 uz 28 septembrī nakti Joniam Utynanam nu folkwarka Kožecas—Josmūizas pogostā nuzogta kēwe 10 godu waca 2 arš. uguma, malnas spolwas, wertība 150 rubliu.

13 janwara 1909

Nu Leiwonim. 6 decembrī leiwoni pataiseja pogosta pylnu sapulci un nuspride lyugt tautu skolu direkciju un Wilnas kuratori atliaut nudybnot skolu izbyuwetā pi bazneicas mojukli, ar iwastu latwišu woludu. Pogosts apsajeme uz šu skolu moksot 6 godu laikā pa 50 rb. godā. Skolnikim par mocibu byus jomoksoj kotram na wairok, kai 6 rb. godā. Skolotoju losa stoda direkcijai priksā patš baznīcas saiminiks. Skolotojs (woi skolotoja) war byut tik katolis un taidš, kas labi zyna latwišu woludu. Sapulces spridums šos lītas izwešsonu cauri uzticeja witejam baznīckungam Treibšam, kas labprot pasajeme litu west toliok.

Tu pat dinu leiwonišī nuspride lyugt tautu skolu direkciju iwest latwišu woludās mocišonu tagadejā tautas skolā (narodnā učišičā).

Red. pizeime. Josabreinoj, ka šitu spridumu ir padareuši wini tik leiwonišī. Ju tak waja dzatu wysūs Latgalijas pogostūs. Lykums tak atliaw moteswoludu mocit tautas skolas, kur tik tu welejas poši latwiši. Bet pīramam ir wysod pakaldaritoji.

25 februari 1909

Nu Leiwonim. So goda rudenī myusu misteniā tiks atwarta 4 klasīga pilsatas skola. Wysi mistenia kai un apkortnes idzeiwotoji ir liuti pričigi par taidu skolas waldeš kritnu nudumu. Skolas atwersona byus par ciši lelu swetibu wysam misteniam kai arī apkortnei, jo byus ispejams arī mozturīgokim wacokim syutit sowus bernus skolā. Del skolas uzturesonas nu mistenia teik piprasiti ik kotru godu 1000 rubliu moksosonas. Lai waratu augšok mynatū naudas sumu sokrot, tad witejo mistenia walde ir uzlykuse 40

rubliu lelu nudukli moksot ikkurai ols pordutowai kas atsarun Leiwonu mystieniā; lai gon taidu ols pordutuwiu ir labi lels skaits, tūmar nu to nuduklia nateik salasit tos nu teiktos naudas sumas. Pagojušā wosorā tyka sarikoti dažī atklotj izrikojumi, nu kurim noce kaida naudas dalia jaunatweraimai pilsatas skolai par lobu.

Sugod uz Leldinu swatkim witeji latwiši sarikos teatra izrodi, kuras wyss atlykums noks par lobu pilsatas skolai. Tikš izrodita Rudolfa Blaumapa tautas luga «Līaunajs Gors».

Witeji latwiši ir nudumojuši dreizā laikā nudybnot Leiwonūs Myzykas un dzidošonas bidribu. Jonuwelej ka nudums izapilditu, jo caur tu rostus loboka sabiedriskā dzeiwe, kura pi mums leidz šam ir liuti mōzā mārā monoma.

A. Zwanitajs.
13 maja 1909

Preili. Pi mums atlauts atklot Kroj-Aizdawu Sabidribu, kuras pastowiga wita ir Preiliu mistiņš. Sabidribas dorba oplūks ir Preili un Ribini. Pamata kapitals (osnownoj kapital) 500 rubliu. Bidra inasums 10 rubliu. Porodā dud leidz 50 rublim.

X.
12 junija 1909

Leiwons. Saus laiks slikti atsasauc uz wosoroju. Zole naug. Rudzi wydyski.

— Kaidš zemniks ar sowa siwu pordud mistenia wepri un inok pi židinia uz «bariškom».

Siwai beia leidza 6 mēnešu berniņš. Obeji dzemdetoji tai isalik, ka celia uz mojom nautu, kai izkryta bārns!

K.

21 decembra 1909

Leiwons. utrajūs Zimas swatkūs, tys ir 26 decembrī Guns dzeseju bidribas nomā latwišu dzidotoju kōrs zam k-ga Springa wadības taisa dzismju wokoru ar dancošonu. Skaidra pelnia nu wokora is uz labdarigim mērkim. Tautiši! aomeklejat wokoru pēc ispejas lelōkā pulkā.

A. Zwanitajs

Pirmos 32 «Drywas» numurus pārlapoja V. ROMANOVSKIS

● Mālpils ciemats, kurā dzīvo tāda pat nosaukuma agrofīrmas laudis, piesaista uzmanību ar savdabīgu apbūvi. Pēc individuālajiem projektiem būvētas viengimeņu individuālās mājas labi saskaņojas ar tipveida ēkām. Bet ciemata galvenā iela apbūvēta ar daudzdzīvokļu mājām, kurās ir visas ērtības. Turklāt vairāktāvu mājas Mālpilī nebūvē, lai neizjauktu apkārtnējo ainavu. Agrofīrmas darbinieki izmaksā pusi

no mājas vērtības, bet otru pusi sedz agrofīrma. Nesen Mālpilī uzcelts jauns kultūras nams. Tas kļuvis par vienu no labākajiem infrastruktūras objektiem Latvijas laukos.

● ATTEĻA: lauku kultūras nama kafējnīcā ieradusies tautas deju kolektīva dalībnieki Arnis Magaziņš un Liene Pakele.

TASS fotohronika

Redaktors P. PIZELIS

JAUNAGLONAS

58. ARODVIDUSSKOLA

izsludina transporta līdzekļu vadītāju uzņemšanu sagatavošanas un pārkvalificēšanas kursos.

1. B un C kategorijas autovadītājus sagatavo dienas nodalā. Mācību ilgums — pieci mēneši. Mācību sākums — 28. augustā. Apmācības ir bezmaksas, sekmīgie audzēkņi saņem stipendiju — 20 rubļus mēnesī.

Jāiesniedz šādi dokumenti: darba grāmatīņa vai norīkojums no darba vietas, pase, autovadītāja medicīniskā ziņa, fotokartīņa.

2. D kategorijas autovadītāju mācības notiek vakara nodalā, nepārtraucot darbu ražošanā, uz organizācijas rēķina. Viena audzēkņa apmācība maksā 65 rubļus. Mācību ilgums — četri mēneši. Uzņem personas, kurām ir nepārtraukts viena gada darba stāžs uz C vai B un C, vai

B, C un E kategoriju transporta līdzekļiem un vecums līdz mācību beigām — 21 gads. Mācību sākums — 2. septembrī plkst. 9.00.

3. E kategorijas autovadītāju mācības notiek vakara nodalā, nepārtraucot darbu ražošanā, uz organizācijas rēķina. Viena audzēkņa apmācība maksā 52 rubļus. Mācību ilgums — trīs mēneši. Uzņem personas, kurām ir nepārtraukts viena gada darba stāžs uz C vai B un C, vai B, C un D kategoriju transporta līdzekļiem.

Mācību sākums 30. septembrī plkst. 9.00.

Mācībām vakara nodalā jāiesniedz šādi dokumenti: autovadītāja personīgā lieta, autovadītāja medicīniskā ziņa, izziņa no darba vietas, organizācijas, kas nosūta uz maksas apmācībām, garantijas vēstule.

Arodvidusskolas adrese: Preiļu rajons, p. n. Jaunaglona. Tālruni: 65721, 65743.

BARKAVAS LAUKSAIMNIECĪBAS SKOLA

izsludina papildus uzņemšanu šādās specialitātēs:

Lauku mājas saimniece zemtūre. (Mācību laikā apgūst dārzeņkopību, puķkopību, zoohigiēnu, konditorejas un kulinārijas pamatus, šūšanas, rokdarbu pamatus u. c. priekšmetus, kuri jāapgūst mājdarbā specialitātē.)

OGRES

43. ARODVIDUSSKOLA

(228300, Ogrē. Meža prospektā 13. tālrunis 24711, 24668) izsludina audzēkņu uzņemšanu 1989./1990. mācību gadam šādās specialitātēs:

šūšanas iekārtu operatores, adītājas, vērpejas. Mācību ilgums 3 gadi.

Lenšu iekārtu operatori.

Mācību ilgums 1 gads. Uzņem jauniešus ar 8 — 11 klašu izglītību. Mācības notiek latviešu un krievu valodās. Mācību periodā audzēkņi saņem bāzes uzņēmuma stipendiju un 50 procentus no ražošanas praksē nopelnītās summas. Absolventi strādās Ogres trikotāžas un vērpsanas ražošanas apvienībā. Ir kopmītne.

Piedalīsimies protesta akcijā

23. augustā Baltijas padome, protestējot pret Molotova — Ribentropa paktu, rīko akciju «Baltijas ceļš», kuras maršruts visies no Karksiem Igaunijā līdz Pasvalim Lietuvā.

Cilvēku kēde sāks stāties plkst. 18.30. Plkst. 19.00 kēde pēc radio-siņāla sasiēsies, atstājot brīvus krustojumus, dzelzceļa pārbrauktuvēs utt. Plkst. 19.15 kēde izirs, un līdz plkst. 19.45 cilvēki izklīdīs. Akcija piedalīsies cilvēki no visiem Latvijas rajoniem. Mūsu rajona cilvēki kopā ar vēl piecu rajonu laudīm sniegs palīdzību Cēsu rajonam. Mūsu rajona laudīm jāno-

sedz apmēram 4 km garš ceļš gabals posmā Drabeši — Līgatne. Nepieciešami 2500 dalībnieki. Ja neizdodas sapulcināt tik daudz cilvēku, var lietot tautiskas jostas.

Aicinām visus rajona iedzīvotājus aktīvi piedalīties protesta akcijā. Saimniecību, uzņēmumu un organizāciju vadītājiem lūdzam izrēdīt pretimnākšanu autotransporta iedalīšanā. Visus braucējus īgan kolektīvos, gan individuālos lūdzam piezvanīt pa tālruniem 22001 (Preiļi) vai 42273 (Līvāni) darbības koordinācijai.

LTF PREIĻU UN LĪVANU NODALU VALDES

ЛЕНИНА КАРГОС

● MŪSU ADRESE:
228250 Preiļos,
Komjaunatnes ielā 1.

● REDAKCIJAS TĀLRUNI: redaktors — 22059, redaktora vietnieki — 22154, atbildīgā sekretāre — 21996, partijas dzīves un padomju celtniecības nodaļa — 21769, agrārnieciskā kompleksa, sporta, skolu un jaunatnes dzīves nodaļas — 21759, rūpniecības, celtniecības un kultūras nodaļas — 21985, foto korespondents — 22203, korektori, grāmatvedība, uzlīmes par sludinājumiem — 22305.

Laikraksts iznāk otrdienās, ceturtdienās un sestdienās latviešu un krievu valodās. Iespiests Latvijas izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tipogrāfijā (Daugavpīlī, Valkas ielā 1). Izdevniecība tipogrāfijā (Daugavpīlī, Valkas ielā 1). Izdevniecība «Zvaigzne» (Rīga, M. Gorkija ielā 105), Viena nos. Iespiedloksne. Ofsetiespiedums. «Ленина Каргос» («Ленинское знамя»). Газета Преильского районного комитета КП Латвии и районного Совета народных депутатов на латышском языке.

Metiens 14 503 eksemplāri (latviešu valodā — 10 057 eks., krievu valodā — 4 246 eks.).
Indekss 68169.
Pas. 1066.